

УДК 301.085: 338.41/45

МАЛЕ І СЕРЕДНЄ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: СТАН І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

І.І. Колосовська

Розвиток малого і середнього підприємництва в Україні відбувається дуже повільно. Серед проблем, з якими зіткнулися на шляху свого становлення суб'єкти малого та середнього бізнесу, слід відзначити такі, як відсутність державної фінансової підтримки, обмежений доступ до матеріально-технічних ресурсів, важкий податковий тягар, неузгодженість законодавчих актів, незахищеність перед криміногенними структурами, недостатня кваліфікація кадрів та ін.

Развитие малого и среднего предпринимательства в Украине протекает очень медленно. Среди проблем, с которыми столкнулись на пути своего становления субъекты малого и среднего бизнеса, следует отметить такие, как отсутствие государственной поддержки, ограниченный доступ до материально-технических ресурсов, неоптимальность налоговой политики, несогласованность законодательных актов, незащищенность перед криминальными структурами, недостаточная квалификация кадров и др.

Перехід до ринкової економіки супроводжується вторгненням у наше життя явищ, широко відомих в інших країнах, але незвичних для нашого суспільства. Підприємництво — одне з них. Сьогодні явище підприємництва стає важливим елементом соціально-економічної дійсності України, реальністю нашого суспільного життя. Створення сприятливого середовища для формування та функціонування суб'єктів малого і середнього підприємництва є одним з головних напрямів економічних реформ в Україні.

В економічно розвинутих країнах малий і середній бізнес справедливо підноситься до рангу провідного сектора ринкової економіки, визначає темпи економічного зростання та якість структури валового внутрішнього продукту, значно зменшує рівень безробіття шляхом створення нових робочих місць. Середньорічно малі і середні підприємства, на відміну від великих, забезпечують вдвічі більшу зайнятість населення на нових робочих місцях.

Слід констатувати, що Україна, порівняно з іншими країнами, зокрема економічно розвинутими, має набагато гірші не лише якісні, але й кількісні показники, які відображають стан малого та середнього підприємництва. Так, за підрахунками Міністерства економіки, у першому півріччі 1998 р. в Україні функціонувало приблизно 136 тисяч малих підприємств, на яких працювало близько 1,4 млн.чол., що становить 6% загальної кількості працівників у господарстві країни.

Мізерність наведених показників не є безпідставною, адже причин, що перешкоджають розвиткові суб'єктів малого та середнього бізнесу, є чимало. Практичне здійснення ефективного і соціально-орієнтованого підприємництва можливе за умови існування специфічного підприємницького середовища, основними параметрами якого є:

- наявність стабільної національної кредитно-грошової системи;
- застосування пільгової системи оподаткування;
- функціонування активної системи інфраструктурної підтримки підприємницької діяльності;
- правова захищеність підприємництва;
- формування в суспільстві привабливого іміджу підприємництва, толерантного ставлення до його тимчасових невдач.

Нині в Україні середовище функціонування підприємництва не в повній мірі відповідає вимогам ринкової економіки. У зв'язку з тим особливу увагу слід звернути на чотири групи

проблем: 1) політико-правові (політична нестабільність, недостатній діапазон і недосконалість чинного законодавства); 2) економічні (недосконалість економічного механізму, деформоване ціноутворення, відсутність реальних матеріальних стимулів); 3) організаційно-структурні (нерозвинутість інфраструктури, ізоляція від міжнародних економічних структур, недостатня гнучкість організаційних структур); 4) соціально-психологічні (філософія утримання, інертність господарського мислення, відсутність досвіду управління ринковою економікою).

Поки що нерішучий перехід до ринку в Україні пов'язаний з недооцінкою як саме підприємництва, так і фігури підприємця. І хоча ми вже розуміємо, що підприємець — головна діюча особа на ринку, він, на жаль, все ще не має відповідного правового середовища для своєї діяльності. По-перше, сьогодні практично відсутнє нормальне законодавство щодо підприємницької діяльності. Як свідчить соціологічне опитування, проведене консультантами Проекту підтримки приватного підприємництва Міжнародної фінансової корпорації, більшість підприємців головною проблемою вважає недосконалість українського законодавства з його непередбачуваністю та постійними змінами. У даний час правова основа підприємництва перебуває на етапі становлення і формування, характеризується нестабільністю та неоднозначністю. По-друге, важливим для розвитку бізнесу є психологічний момент. Його сутність полягає у позитивній суспільній думці щодо підприємництва, адже відсутність її стримує розвиток цього процесу. І в цьому плані у нас є чимало проблем, оскільки життя кількох поколінь проходило в умовах, які створювали негативне ставлення до підприємництва. Мислення консервативне, і змінити його в одну мить не вдасться. Основні труднощі пов'язані зі зміною суспільної свідомості, подоланням у свідомості людей стереотипів так званої "соціалістичної економіки". Йдеться про нехтування інтересами індивіда на користь суспільних інтересів, відсутність конкурентних відносин і т.д. [див.: Пилипенко В., Шевель І. Соціологія підприємництва. К., 1997. С.10]. До цього часу в суспільній свідомості не наступив перелом, пов'язаний з розумінням творчої ролі підприємців і підприємництва, до цього часу у ньому вбачають прояв тіньової економіки, криміногенні спрямування.

Слід наголосити і на тому, що важливе місце серед проблем, з якими зіткнувся бізнес на шляху свого становлення, займає якість кадрового забезпечення. Підприємництво ставить особливі вимоги до професійної підготовки людей, що розпочинають власну справу. Вони повинні бути універсальними спеціалістами, мати знання у сфері економіки, фінансів, менеджменту, маркетингу, технології та ін. Тому більшість вітчизняних підприємців потребує або перепідготовки, або отримання додаткової освіти.

Аналіз процесів підприємництва в Україні свідчить про наявність стратегічних і тактичних прорахунків у діях законодавчої та вищої виконавчої влади щодо початкового періоду його формування як системи господарювання. Тому нагальною є потреба всебічно відпрацювати механізм подальшого розвитку та успішного функціонування підприємництва, врахувавши при цьому комплекс зовнішніх і внутрішніх чинників формування дійсного підприємницького середовища.